

UNIVERZITA KARLOVA

2. lékařská fakulta Univerzity Karlovy

Neurologická klinika 2. LF UK a FN Praha-Motol

V Úvalu 84, 150 06 Praha 5 Motol

OPONENTURA – POSUDEK

Dizertační práce: **MUDr. Eva Hynčicová z 2. LF UK Praha-Motol:**

Pomocné markery při sledování pacientů v časně fázi roztroušené sklerózy

Dizertační práce má 80 stran a 5 příloh, které tvoří publikace vztahující se k řešenému tématu, kterému se uchazečka věnuje, a představují hlavní kapitoly této dizertace. Použitá literatura je uvedena na 16 stranách, součástí je i seznam publikací doktoranda, které jsou podkladem dizertace a současně jsou uvedeny také publikace doktoranda, které nemají vztah k tématu dizertace, včetně IF. Originál dizertace je v českém jazyce, přílohy – publikace jsou v anglickém a českém jazyce podle periodika, ve kterém byly prezentovány. Autoreferát je v českém jazyce, abstrakt dle kritérií v českém a anglickém jazyce.

Aktuálnost řešeného tématu

Hledání pomocných markerů umožňujících hodnotit vývoj onemocnění a účinnost léčby u pacientů s klinicky izolovaným syndromem (CIS), kteří jsou v riziku konverze do definitivní formy roztroušené sklerózy (RS), je vysoce aktuálním tématem.

Ve velmi srozumitelně formulované úvodní části věnované etiopatogenezi, klinickým a diagnostickým aspektů je logicky věnována dominantní pozornost diagnostickým a prediktivním markerům RS ve zkoumané oblasti kognitivních poruch a neuropsychiatrických příznaků v korelaci se strukturálními obrazy na magnetické rezonanci (MR) mozku. V tomto kontextu je prezentován vývoj diagnostických kritérií včetně nejnovějších parametrů poslední aktualizace McDonaldových kritérií z roku 2017.

Naproti tomu léčba RS není prezentována a rozdělena podle její účinnosti a klinickou aktivitu řeší v případě dimethylfumarátu a fingolimodu podle anomálních úhradových kritérií ČR, která, jak je známo, nemají ve světě obdoby.

V případě markerů sledujících odpověď na léčbu jsou uvedeny již známé markery, neutralizační protilátky proti interferonu-beta (IFN β) a Myxovirus resistance protein A (MxA) v léčbě IFN β , zavedené v ČR do klinické praxe týmem odborníků, jehož je doktorand členem.

Formulované cíle a hypotézy dizertační práce byly hlavními tématy jednotlivých dílčích studií a současně podkladem publikací, které jsou přílohou této dizertační práce.

První studie zkoumá kognitivní profil u pacientů s CIS v korelaci se strukturálními nálezy na MR mozku. V dalších dvou studiích je tématem hodnocení klinického postižení, kognitivních potíží, neuropsychiatrických příznaků a kvality života. Současně byla provedena korelace mezi strukturálními nálezy na MR mozku a mírou neuropsychiatrických potíží. Hodnocení prediktivního významu kognitivních poruch a neuropsychiatrických příznaků pro riziko vývoje definitivní formy RS a jejich

hodnocení strukturální korelace na MR mozku je jednoznačně aktuálním přínosem této dizertační práce.

Cílem poslední studie bylo zhodnotit účinnost léčby IFN β prostřednictvím sledování dynamiky neutralizačních protilátek (NAbs) a messenger ribonukleové kyseliny (mRNA) a MxA. Na reprezentativním souboru 119 pacientů léčených IFN β vyhodnotit význam obou laboratorních markerů s doporučením způsobu aplikace v klinické praxi.

Metody, postupy a výsledky

Metodicky podle jasně definovaných kritérií pro soubor pacientů s CIS byly zkoumány kognitivní funkce za pomoci baterie kognitivních testů v první studii v korelaci se strukturálními změnami na MR mozku. Významným faktorem je srovnání s kontrolní skupinou zdravých dobrovolníků. V dalších dvou studiích se shodnými vstupními kritérii pro pacienty s CIS byla hodnocena korelace zobrazení na MR mozku s kvalitou života a neuropsychiatrickými příznaky za použití baterie dotazníků, hodnocení subjektivně vnímaných potíží (deprese, úzkost a kvalita života). Vyzdvihnout je nutno použití v ČR validovaného Dotazníku životní spokojenosti a opět srovnání se skupinou zdravých dobrovolníků. Použité metody statistické analýzy těchto tří studií umožnily prezentovat získané výsledky. Rozdíly mezi skupinami týkající se definovaných parametrů byly analyzovány pomocí dvouvýběrového Studentova T-testu, rozdíly mezi skupinami mužů a žen chí-kvadrát testem, rozdíly v celkových skórech ve vztahu k charakteru proměnných za pomoci Mann-Whitneyova U testu nebo vztahy mezi skóry pomocí Spearmanova koeficientu pořadové korelace. Hypotézy byly testovány na zvolené hladině významnosti $\alpha = 0.005$.

Poslední studie je věnována stanovení hladin mRNA MxA a NABs u pacientů léčených IFN β . Jedná se o homogenní soubor pacientů ze dvou Center pro diagnostiku a léčbu demyelinizačních onemocnění v Praze. MxA jako přímý ukazatel funkce IFN β byl vyšetřován metodou PCR, kdy se stanovuje množství transkribované mRNA MxA. V definovaném souboru byl vyšetřován před první aplikací IFN β a následně sledována dynamika odběry v pravidelných 3 měsíčních intervalech. NABs byly vyšetřovány metodou cytopatogenního efektu, titer je vyjadřován TRU/ml (tenfold reduction unit/ml) a pozitivita je chápána v případě stanovení ve dvou po sobě následujících vyšetřeních po 3 měsících. K analýze vstupních hodnot byla použita ROC křivka a výpočet mediánu, tercilu a kvartilu. Pro výpočet rizika relapsu byl použit Coxův model proměnných rizik s 95% intervaly spolehlivosti. Pro stanovení statistické signifikance byla zvolena hladina významnosti $\alpha = 0.005$.

Z výsledků prezentovaných jednotlivých dílčích studií dizertační práce je nutno konstatovat, že u pacientů s CIS byl zaznamenán korelát mezi horšími výsledky testu zrakově prostorových funkcí a menším objemem nWM (Normalized white matter volume) a zůstal signifikantní konstantně v regresní analýze k věku, pohlaví a rokům vzdělání. Byl nalezen vztah mezi vyšším skórem EDSS a nižším objemem nBP (Normalized brain parenchymal volume) již dříve publikovaný u pacientů v časně fázi RS. Podporuje závěr, že závažnější klinické postižení u pacientů s CIS je spojeno s výraznější celkovou mozkovou atrofií.

Kognitivní postižení bylo přítomno u 18-37% pacientů s CIS a profil postižení byl obdobný jako je popisován u pacientů s definitivní RS.

Při hodnocení korelace mezi strukturálními změnami na MR mozku a neuropsychiatrickými příznaky vyšší skór anxiety koreloval s nižším objemem nWM a vyšší skór depresivity koreloval s vyšším objemem lézí v pravém temporálním laloku. Tyto vzájemné vztahy zůstaly signifikantní po lineární regresní analýze se zohledněním příslušných kovariátů. Ostatní vztahy mezi neuropsychiatrickými příznaky a nálezy na MR mozku nebyly signifikantní.

U pacientů s CIS byl prokázán vyšší výskyt depresivní a úzkostné symptomatiky než u kontrolní skupiny a souvisela s horší kvalitou života. Práce naznačuje současně souvislost mezi kvalitou života a kognitivními potížemi u pacientů s CIS. V porovnání s kontrolní skupinou byl u pacientů s CIS prokázán vyšší výskyt depresivní a úzkostné symptomatiky, nikoliv apatie a únavy. Z práce vyplynulo, že apatie není běžným příznakem u pacientů z CIS oproti pacientům s definitivní RS. Rovněž přítomnost únavy u pacientů s CIS v prezentované studii se nepotvrdila v rozporu s literaturou, kde se uvádí jako prediktor konverze do definitivní formy RS.

V interpretaci výsledků jsou uvedeny limitace hodnocení studií, které mají průřezový charakter a limituje jejich prediktivní význam. Zmíněna je i potencionální možnost ovlivnění neuropsychiatrických příznaků terapií IFN β .

Pokles mRNA MxA pod stanovenou cut off hodnotu a současná pozitivita NABs jsou považovány za markery neúčinnosti léčby IFN β . U většiny pacientů byly NABs poprvé zjištěny po 12. nebo 18. měsíci léčby IFN β . V prezentovaném souboru celkem 10 pacientů mělo trvalou pozitivitu NABs a současně byl pokles hladiny mRNA MxA. Po vyřazení pacientů s trvalou nebo přechodnou pozitivitou NABs nebylo zjištěno zvýšené riziko relapsů u pacientů s poklesem hladiny mRNA MxA. U klinicky stabilizovaných pacientů s negativitou NABs byly tendence k vyšším hodnotám mRNA MxA, nicméně se průměrné hodnoty signifikantně nelišily. Nebyl prokázán signifikantní rozdíl ve vstupních hodnotách mRNA MxA mezi pacientem bez rozvoje NABs a pacienty s pozitivitou NABs. Nebyla nalezena souvislost mezi klinickou aktivitou a hladinou mRNA MxA u pacientů se zachovanou účinností IFN β . Vstupní hladina mRNA MxA nepredikovala účinnost na terapii IFN β ani pravděpodobnost rozvoje NABs.

Přínos pro vědu a klinickou praxi

Kognitivní postižení u pacientů s CIS bylo v hodnocené studii rozsáhlejší než v odborné literatuře a ukazuje na indikaci použití baterie neuropsychologických testů, kterými lze tento rozsah kognitivního postižení detekovat.

Rozvoj NABs nemusí souviset vždy se ztrátou účinnosti IFN β a při stejné terapii může být efekt terapie u některých pacientů zachován. Doporučeno je proto kromě vyšetřování NABs u pacientů léčených IFN β stanovovat hladiny mRNA MxA k ověření účinnosti terapie.

Formální zpracování

Po formální stránce nelze práci nic vytknout, snad jenom při formátování textu došlo ke změnám ve zvýraznění textu, které však je nepochybně závadou tiskárny nikoliv autorky práce.

Hodnocení a otázky na autora

Dizertační práci hodnotím jako velmi přínosnou, zejména ve zvoleném tématu hledání klinických neuropsychologických markerů predikujících přístup k nemocným ve fázi CIS nebo dokonce klinicky využitelné v rámci prvotní diagnostiky RS.

Inspirování je rovněž korelace zobrazených lézí na MR mozku s bateriemi testů hodnotících kognici a neuropsychiatrické příznaky. Zejména pak s poukazem na vyšší skóre anxiety korelující s nižším objemem nWM a vyšší skóre depresivity korelující s vyšším objemem lézí v pravém temporálním laloku.

Otázky:

1. Proč zohledňuje doktorand úhradová kritéria v postavení dimethylfumarátu a fingolimodu při jejich známé účinnosti v práci, která by se měla řídit výhradně kritérii odbornými?
2. Jaký přístup by zvolila u pacientů s CIS, kteří vykazující stabilně negativitu NABs a hladinu mRNA MxA nad hodnotou cut off léčených IFN β bez relapsů a stabilním EDSS, kteří na druhé straně vykazují neuropsychiatrické příznaky a kognitivní poruchy?

Oponent bezvýhradně doporučuje udělit MUDr. Evě Hynčicové vědeckou hodnost Ph.D.

Doc. MUDr. Radomír Taláb, CSc.

Neurologická klinika LF UK a FN Plzeň

Alej Svobody 80, 304 60 Plzeň

18. 05. 2018